



УПОВНОВАЖЕНИЙ Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298-70-33

Міністру охорони здоров'я
України

Віктору ЛЯШКУ

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

На підставі статей 1, 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», під час виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, працівниками Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини виявлені порушення прав людини у діяльності Дніпровської філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України» (далі – лікарня, філія).

Статтею 49 Конституції України визначено, що держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Статтею 6 Закону України «Про Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначено, що кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає медичний догляд, який є необхідним для підтримання здоров'я людини.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та



інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Усупереч наведеним вимогам законодавства під час позапланового відвідування лікарні 26.10.2023 виявлені факти порушення прав людини, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування щодо їх усунення, причин та умов, що їм сприяють, притягнення винних осіб до відповідальності.

Відповідно до пунктів 3 та 33 Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31.08.2017 № 992 (далі – Правила), відділення лікарні поділені відповідно до застосованого виду нагляду (звичайний, посилений та суворий). Однак фактично види нагляду у лікарні між собою не відрізняються, обмеження щодо пересування пацієнтів, до яких застосовано суворий нагляд застосовуються до пацієнтів, які перебувають у відділеннях із звичайним та посиленим наглядом, що призводить до надлишкового та необґрунтованого обмеження прав останніх.

Також у статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» наголошується, що особи, яким надається психіатрична допомога, мають право на поважливе і гуманне ставлення до них, що виключає приниження честі й гідності людини. Водночас, у порушення вищезазначеного, під час конфіденційного спілкування з пацієнтами лікарні останні скаржились на те, що вони не мають можливості вільно користуватися санітарною кімнатою (вбиральною). Пацієнти вимушені звертатися до персоналу лікарні, після чого їх випускають з зачинених палат для здійснення фізіологічних потреб за графіком (1 раз на 2 години).

Крім того група НПМ отримала скарги на застосування сили з боку молодшого медичного персоналу, а саме отримання пацієнтами «потиличників» за невиконання вимог молодшого медичного персоналу. Водночас зі скарг стало відомо про випадки неналежного поводження пацієнтів по відношенню один до одного та до медичного персоналу.

За словами працівників філії, є необхідність у встановленні камер відеоспостереження, відповідно до пункту 55 Правил. Станом на день відвідування відеоспостереження у коридорах відділень лікарні не встановлено.

Під час конфіденційного спілкування з групою НПМ пацієнти повідомили, що прибирання палат, загального коридору та санітарних кімнат здійснюється пацієнтами, а не молодшим медичним персоналом. Працівники філії мотивують пацієнтів винагородою у вигляді цигарок та можливості здійснювати додаткові телефонні дзвінки, що є порушенням прав пацієнтів.



У порушення пункту 11 Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, та форм первинної облікової документації, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я від 24.03.2016 № 240 та статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу», фізичне обмеження застосовується до осіб у палатах в присутності інших пацієнтів, які страждають на психічні розлади, що може принижувати їх честь та гідність.

На обліку у лікаря-інфекціоніста перебуває 122 особи, які мають встановлений хронічний вірусний гепатит В – 15 осіб, вірусний гепатит С – 104 особи, вірусні гепатити В та С – 3 особи. Водночас лікування отримало лише 6 осіб з вірусним гепатитом, та 1 особа з вірусним гепатитом С. Ненадання медичної допомоги таким пацієнтам порушує їх право на охорону здоров'я та медичну допомогу, що може призвести до поширення зазначеного інфекційного захворювання серед інших пацієнтів, які перебувають у лікарні.

Під час відвідування встановлено, що пацієнтам з встановленим діагнозом вірусного гепатиту С призначають лікарські засоби з гепатотоксичними властивостями. Відповідно до інструкції для медичного застосування лікарського засобу «Аміназин», зареєстрованому у Державному реєстрі лікарських засобів України, наявність у пацієнта встановленого діагнозу «гепатит» є протипоказом до застосування зазначеного лікарського засобу, що може становити загрозу життю та здоров'ю пацієнтів.

Відповідно до пункту 1.6. Порядку організації системи лікувального харчування хворих у закладах охорони здоров'я, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.10.2013 № 931, «достатнє та збалансоване харчування повинно призводити до покращення психічного стану хворого, нормалізації основних фізіологічних функцій, скорочення строків реконвалесценції та перебування на стаціонарному лікуванні». Водночас під час вивчення документації встановлено, що з урахуванням затвердженого кошторису КЕКВ-2230, на один день перебування у філії пацієнта виділяється близько 20,37 грн. Ця сума критично мала для забезпечення достатнього та збалансованого харчування. Як наслідок у лікарні не забезпечується лікувальне харчування пацієнтів у повному обсязі, що може призводити до погіршення стану здоров'я пацієнтів та порушує їх право на охорону здоров'я та медичну допомогу.

У філії наявні вакантні посади медичних працівників, зокрема на день відвідування наявні 632 посади, з яких 113 є вакантними. Неукомплектованість штату лікарні може призвести до надмірного навантаження на працівників та зниження якості надання медичної допомоги.

Під час вивчення медичної документації встановлено, що у медичних картах пацієнтів відсутні дати проведення первинних медичних оглядів лікарів-спеціалістів, які відповідно до пункту 18 Правил повинні здійснюватися впродовж 5 робочих днів з дати госпіталізації пацієнта.



Також встановлено, що не усі медичні карти стаціонарних хворих містять індивідуальні плани реабілітації пацієнтів, що у порушення статті 39 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» може призвести до порушення права пацієнта на отримання достовірної і повної інформації про стан свого здоров'я.

У порушення Стандарту інфекційного контролю для закладів охорони здоров'я, що надають допомогу хворим на туберкульоз, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я від 01.02.2019 № 287, у фтизіопсихіатричному відділенні для хворих без бактеріовиділення виявлено недотримання вимог до заходів інфекційного контролю. Зокрема:

під час відвідування встановлено випадок, коли працівники відділення не використали бактерицидні УФ-лампи відповідно до графіку фактично, а лише здійснили записи у журнал проведення кварцування про виконану роботу (журнал заповнений заздалегідь);

палати-ізолятори використовуються на перебування більше ніж одного-двох пацієнтів;

на кордонах чистої зони і зони високого ризику не встановлені перегородки з дверима або повітряні шлюзи;

двері до палати не оснащені ущільненим порогом, ущільнювачами по краях; не забезпечена рециркуляція повітря за допомогою механічної вентиляції.

Зі слів медичних працівників пацієнти лікарні проінформовані стосовно свого стану здоров'я та методів лікування, які до них застосовані. Водночас під час спілкування з пацієнтом, який має громадянство іншої країни, встановлено, що він не володіє інформацією стосовно свого діагнозу та які лікарські засоби, які він отримує відповідно до медичних призначень.

Недотримано вимоги пункту 9 Правил та вимог ДБН В.2.2-10:2022 «Заклади охорони здоров'я» щодо норми площі у палатах відділень (не менше ніж 7 м² на одного пацієнта), що значно ускладнює створення належного терапевтичного середовища. Самі приміщення лікарні потребують проведення ремонтних робіт. Також у чоловічих психіатричних відділеннях № 2 та № 8 виявлені палати з пацієнтами, де на вікнах відсутнє скло, замість якого наявна натягнута будівельна плівка.

В чоловічому психіатричному відділенні № 2 у палатах, де встановлений санвузол, відсутні ширми. Унітази розташовані у двомісних палатах безпосередньо біля ліжка пацієнта. Така ж саме ситуація наявна у жіночому сомато-психіатричному відділенні № 12.

У порушення пункту 31 Правил у філії не обладнано комп'ютерного класу для користування пацієнтами глобальною мережею Інтернет.

На день відвідування НПМ на балансі рентген-кабінету філії знаходяться комплекс рентген-діагностичний РЕНТГЕН 30 № 1084 (рік випуску 1982), флюорограф 12.Ф7 № 632 (рік випуску 1985), апарат рентгенівський дентальний Д2; 439. Також у філії експлуатуються три пральні машини 1977 року випуску.



Вказане обладнання знаходяться у незадовільному технічному стані. Вихід з ладу вказаного обладнання призведе до ускладнення надання належної медичної допомоги пацієнтам, які перебувають у лікарні.

У порушення пунктів 2.16 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417, більшість вікон лікарні облаштовані металевими стаціонарними ґратами, що не може повною мірою гарантувати безпечні умови перебування пацієнтів у закладі при виникненні надзвичайних подій. Також у лікарні відсутні встановлені пристрої для подавання звукових сигналів з метою оповіщення людей на випадок пожежі.

Під час спілкування з пацієнтами встановлено, що пацієнти не спускаються до укриття під час оповіщення «повітряна тривога» та продовжують перебувати в корпусах лікарні, що може створювати загрозу їх життю.

Водночас у відвіданих відділеннях не створено умов для людей з інвалідністю та маломобільних груп населення відповідно до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», зокрема відділення, які знаходяться на 2 та інших поверхах не облаштовані ліфтом чи підйомником; санітарно-гігієнічні кімнати лікарні не пристосовані для забезпечення потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 10 пункту 4 Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267, Міністерство охорони здоров'я України:

забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, додержання закладами охорони здоров'я, підприємствами, установами та організаціями права громадян на охорону здоров'я та прав пацієнта;

здійснює організаційне керівництво судово-медичною і судово-психіатричною службами;

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Міністерству охорони здоров'я України розглянути подання та вжити вичерпних заходів щодо негайного усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання у діяльності Дніпровської філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України», усунення причин та умов, що їм сприяють, а також запобігання їх у подальшому.



2. Розглянути можливість збільшення фінансування Дніпровської філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України» для забезпечення додержання прав пацієнтів.

3. Організувати та провести перевірку стану додержання вимог чинного законодавства у Дніпровській філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України» з метою встановлення причин неналежного функціонування, що потягли порушення прав людини, за результатами якої вжити вичерпних заходів реагування.

4. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності та про результати розгляду подання у місячний строк повідомити Уповноваженого, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення невиконання законних вимог Уповноваженого тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: Звіт про результати відвідування Дніпровської філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України» на 18 арк.

**Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Морозов Руслан 050 967 9551

